

Osnovni problemi modernega gospodarstva.

Uvod:

Posebnost naše dobe je, da stojijo v ospredju vprašanja, ki zadevajo ves gospodarski in družabni red. Posebno silna brezposelnost je sprožila probleme o popolni reorganizaciji sodobnega gospodarstva in s tem v zvezi tudi celokupnega družabnega reda vobče.

Prej so bila aktualna predvsem le podrobna vprašanja mezdnega razmerja. /Višina mezde, delovni čas, obratni zaupniki higijenske in varnostne naprave v podjetjih itd/ Vprašanje o socializaciji in odpravi meznega razmerja je imelo le bolj teoretičen značaj.

Danes je drugače: Danes govori vse ~~o~~ pred vsem le o novem gospodarskem in družabnem redu. Omenjena podrobna vprašanja pa se kljub resni ni aktualnosti zanemarjajo. -- Seveda je to le ~~prehodno~~ začasno tako. Vendar moramo vedeti od kod in zakaj je tako, potem šele bomo lahko govorili o tem ~~kaj~~ kateri gospodarski in družabni problemi so danes zares najbolj važni in akutni.

Glavne spremembe v gospodarstvu po vojski.

a/Vnanje spremembe: Prej je imela vodilno vlogo v kapitalističnem svetu Evropa, pred vsem Anglija, po vojski je prevzela

Sov. Amerike.

to vlogo Sev. Amerika. - Anglija, Francija in Nemčija kot bankir sveta. 1914 so te tri države imele 32 milijard dolarjev /nad 1500 milijard din/naloženih v tujini. Amerika je bila takrat še zadolžena.

Po vojski so se angleške tirjatve zmanjšala ta 1/4, francoske za dobro 1/2, Nemčija pa je izgubila skoro vse. Amerika pa je imela že leta ~~1900~~ 1920 naloženih v tujini 6 milijard dolarje /350 milijard din/. Nemški dolj pa je po vojski še naratsel za 18,2 milijard Mk./300 milijard din/.

Vse evropske države so danes nasproti Amerki v zunanji trgovini pasivne /prej je Amerika izvažala sirovine, uvažala pa industrijske izdelke. Danes izvaže tudi že industrijsko blago, n.pr, avtomobile, radio in druge električne aparate

K temu se je pridružila še industrializacija agrarnih držav v Evropi, pa izveneuropskih držav nasplošno. Število vreten n.pr, je med ~~na~~ vojsko in po nji narastlo od 144 na 164 milijonov. Od tega odpade na Evropo le 4 milijone, Na Angleškem pa se je to število v času od 1920-30 skrčilo za 4 milijone /od 58,7 na 54,9/

V britanski Indiji je produkcija sirovega železa zrasla od 63,000 ton v letu 1913 na 600,000 ton, na Japonskem od 240,000 na 2,300.000 ton. v Avstraliji od 14,000 na 350,000 ton. Skratka produkcija sirovega železa se je v teh deželah za več ko podese torila.

Uveljavlja se načelo narodnogospodarske avtarkije. Države se branijo tujega blaga. Carinske meje. Prepoved ~~XXXXXX~~
priseljevanja tujih delovnih moči, Vsaka država ščiti domače delavstvo.-

Vzroki tega: Naraščanje prebivalstva, še bolj pa naraščanje potreb. Agrarne države ne morejo kupovati dragih industrijskih izdelkov 1/ker so agrarni proizvodi preveč po ceni, 2/ker jih ~~XXXXXX~~ radi protekcionistične
politike industrijskih držav/ne morejo izvažati. Zato jim ne preostane nič drugega kakor da skušajo same proizvajati tudi industrijsko blago. Industrijske države pa zopet morajo ščiti svoje poljedelstvo/kerbi zaradi višjega življenjskega standarda in torej radi višjih produkcijskih stroškov, nujno propadlo, 2/ker je nevarno biti glede prehrane popolnoma navezan na uvoz./vojska/.-

~~XXXXXXXXXX~~

b/ Otranje spremembe: v kapitalističnem sistemu - Kapitalizem je otrok liberalne dobe, pa silnega tehničnega ~~XXXXXX~~
napredka. Doba naglega razvoja, nekaka Sturm in Drang perioda v gospodarstvu. Zato je bila svoboda nujno potrebna. Zapadna Europa je bila pionir napredka po vsem svetu - je pa tudi

Živela na račun ostalega sveta. Naš svetlovske obdobje ni imela
trgovina je bilo s stalnišča industrijskih držav nujno potrebnih

Zgledi: Korist ki jo je Europa imela od tega se kaže zlasti
v silnem porastu njenega prebivalstva. Leto 1824 v Nemčiji
/1925 za pomanjšano N. 58 milijonov/
24 milijonov, 1910 65 milijonov, Velika Britanija 1790 9 miljo-
nov, 1920 skoro 41 milijonov.

Porast potreb: Proti koncu 18 stol. N na Pruskem
niti 1 kg sladkorja na osebi, 1929/30 v Nemčiji 23,22 kg,
Poraba bombaževine na osebo 1841/45 8,47 kg leta 1927/30 5,64 kg.
Južno sadje v istem času od 0,07 kg na 8,06 kg. Čaj za 22 krat.

Načelo svobodne mednarodne trgovine je bilo s sta-
lišča industrijskih držav nujno potrebno. Samo na ta način je
bilo mogoče da so napredovali, gospodarsko in kulturno bogatele.

Danes vsega tega ni več. Tudi v notranjosti držav ni
v gospodarstvo svobode. Karteli, trusti, delavske strokovne orga-
nizacije: Vse to preprečuje svobodno konkurenco. - Monopolne cene
glede industrijskih proizvodov in mezd. Menjalni mehanizem ne
deluje nič več svobodno. - Racionalizacija in birokartizacija
v industriji. Naraščanje stalnega kapitala - manjša elastičnost-

Problemi:

Naša doba ima izrazito prehoden značaj. Težave x ki jih
občutimo, niso samo posledica kriza. To kar smo prav kar videli

kaže da so te težave globlje utemeljene. Izvirajo in izpre-
membe v strukturi modernega gospodarstva.

Doba svobodnega, neurejevanega gospodarstva je min
za Evropo minula. Potreba smotrnega narodnogospodarskega vod-
stva postaja vedno bolj očita. Vprašanje le kako?

Različne možnosti:

a/Popoln kolektivizem. Dozvedne prednosti, Težave,
dokler priznavamo svobodo v izbiri dela in konsuma ter sploh
še kaj zasebne lastnine. Na teh osnovah je možna samo produk-
cija za trg. Tu pa je tržni mehanizem neprimerno bolj natančen
in občutljiv kot bi mogel biti tudi najfinejši upravni apa-
rat./Rusija/

b/Gospodarstvo po načrtu. Razjasnitev pojmov: Brez
načrta sploh ni gospodarstva. kajti to sega nujno tudi v bo-
dočnost. Zmeša je nastala ker smo vajeni govoriti o narodnem
gospodarstvu ki sploh ni gospodarstvo. V resnici nismo imeli
ni prave narodnogospodarske politike./ker ni bilo enotnega
načrta zanjo/-Geslo gospodarstvo po načrtu je torej prav za
prav prazno. V resnici gre le za intenzivno narodnogospodar-
ske in socialno politiko, gre za pravo narodno gospodarstvo.

Rešitev se mora ravnati po konkretnih prilikah,
Ni povsod vse dobro. Svobodno in kolektivistično gospodarstvo

predstavljata le obe skrajnosti. Rešitev v sredi.

Alternativa ni: zasebno ali kolektivna lastnina. Vprašanje lastnine sploh ni toliko važno kot vprašanje razpolaganja z njo.

Tudi ni alternativa: Zasebno ali kolektivno gospodarstvo. Neizogibna je kombinacija obeh. (Ruzj.)

Glavno je le: Ali mnogo svobode ali malo svobode. Svoboda pospešuje iniciativnost in podjetnost, vezanost ~~zadržuje~~ zmanjšuje odgovornost in zadržuje razvoj.

Za odločitev je še važna ugotovitev, da ~~vsaki problemu~~ se vsi problemi ki jih treba rešiti zlasti vprašanje vodstva in ureditev meznega razmerja ter porazdeljevanja dohodkov po javljajo v enaki meri tudi pri kolektivizmu.

Mnenja kolko svobode in koliko vezanosti je danes treba se delijo. Vendar je gotovo, da je najprej potreben red in vodstvo v okviru posameznih narodnih gospodarstev. Potem šele bo mogoče misliti na ureditev mednarodnih gospodarskih odnosov.

Ideja narodnega gospodarstva je utemeljena v narodnem občestvu. Narod industrijcev in trgovcev ni občestveno zgrajen ker ni organsko zaokrožen. Živi lahko samo v družbi in na račun drugih. - Po načelu svobodne trgovine je glavno dobiček, ideja

narodnega gospodarstva pa postavlja v ospredje prvotni cilj gospodarjenja to je zadovoljitev potreb. Ideja svobodne trgovine je kapitalistična, ideja narodnega gospodarstva pa socialna in občestvena.

~~Šele~~ "ato moramo najprej priti do pravega narodno gospodarstev poteme šele bo mogoče urediti tudi mednarodne gospodarske odnose.

Če hočmo reden in nemoten razvoj se moramo zadovoljiti s skromnejšim in počasnejšim napredkom. Glavne težave so združene z velikimi kapitalističnimi podjetji. Kder pa hočr naglo rasti in bogateti mora prevzeti nase tudi riziko ki je s tem združen. -Takō je onovni problem ali hočmo zmerno pa varno gospodarsko rasti ali pa se nočemo odreči velikim pridobitvam modernegakapitalistčnega gospodarstva. V tem primeru moramo biti svesti, da ne bomo ušli tudi ne neprijetnim posledicam takega razvoja.